

IV.—DÈRIES TARDORENQUES

1967-1971



TRAVER GRINGO 79

Quina és la dels altres,
receptes de cançons,
paesatges vintencs
bolincas, protagonets
de jocs de festa de dol,
quan la xelca i abella
diplet del malassim,
errom flac novellet,
quan d'una la portella

*«... miraré avall i sols voré un desert
ple de records de flama ponentina...»*

BERNAT ARTOLA TOMÀS

Al desfilatí cornut
d'un brucallós roser,
grosava son sotull
en vorçt mina d'air,
el goig del jardiner,
l'ar-nit en primavera,
el temps de la falcia,
volada fulgurant
que el cor novell de l'era
sergué, suspens, somnia
Mil·lencades fada
que no conegut Pomer,

1

Quan ja les flors darreres,
corpreses de condol,
guarneixen matineres
boirines, pregoneres
de jorns cafits de dol;
quan la zelosa abella
fugint del malastruc
enyora flor novella;
quan closa la portella
del regne de l'embuc
se'n van les oronelles
creuant el llis palau,
on són les meravelles,
on riu en les poncelles
mirant un cel més blau,
jo sóc a l'alqueria
fent cura d'una flor,
reblit de melangia,
corprés d'una elegia
que enjoia mon trist cor.

Al desfullat cormull
d'un brancallós roser,
gronxava son antull
en vore's nina d'ull,
el goig del jardiner.
Fon nat en primavera,
al temps de la falzia,
volada falaguera
que el cor novell delera
perquè, despert, somnia.
Malcoradora fada
que no coneix l'amor,

a l'au enamorada
li ventallà punxada,
l'empelt de mon dolor.
I ací jau soterrada,
a l'ombra del roser,
en fossa engarlandada,
per sempre sorregada
pel plany del jardiner.

Llavors es féu miracle,
naixent sagnant poncell.
Sublim fou l'espectacle,
plaüra, tabernacle,
guardó d'un foc novell.
I ara, quan la boirina
mortalla el firmament
i el vol de la gavina
no enfloca la marina
per on udola el vent;
quan ja les flors darreres,
corpreses de condol,
abillen matineres
boirines octubreres
amb cotonós consol,
jo sóc a l'alqueria
fent cura d'una flor,
reblit de melanguia,
cantant-li l'elegia
que enjoia mon trist cor.

19-Gener-1967

Enterbolits, mirant la llunyania,
 — tràgic darrer deler de vore més —,
 s'obren dos ulls, miralls de la follia,
 quan ja mai no en la vida voran res.

Engarlandant la branca de seca garrofera,
 un mort porta corbata de bast cordell d'espart.
 El vol de la falzia ens duu la primavera,
 bellugadissos nusos, giravoltant esguard.

Engronxa la garlanda la brisa marinera,
 fa esclat la flor novella guarnint semat roser,
 el pam de l'aspra llengua fredor d'aigua delera,
 com canta cançonera la flor del taronger.

L'Amor, la Mort, la Vida, roden la bolangera.
 Jo, sota l'olivera que hi ha vora un parat;
 dins de la meua pensa desperta borratxera
 d'afanys. I un bon propòsit renaix mig ofegat.

Enterbolits, mirant la llunyania,
 — tràgic darrer deler de vore més —,
 s'obren dos ulls, miralls de la follia,
 quan ja mai no en la vida voran res.

4-Febrer-1967

3

Una fixa mirada al cel adreça
sa serenor. Cercant diví calvari,
pregant, silent, cadencial rosari,
el vell xiprer, de llum l'ànima encesa.

Fraterna llum que des de la infantesa,
amorosit ens dóna el solitari,
mostrant-nos als mortals la lleugeresa
de les coses del món. Pregó diari

ens fa, verticalment, l'arbre que prega
pels morts i els vius tot l'any. Sense senderi
bevem a doll de l'aigua que ens ofega

i anem, poc a poquet, cap al misteri
on l'ànima immortal potser es nega
tenint, llavors, només un cementeri.

6-Febrer-1967

Davallar d'hores. I el meu amic és mort
reblit de dolça pau, do de la terra,
que amerada d'amor per la desferra,
fort l'abraona donant-li son conhort.
I plora el cel la pluja amorosida
d'un capvespre molsut de l'erm febrer.
L'amic és mort, penyora de la vida;
desconhortat, mon cor, li plany sincer.
Ja estàs al si de l'eternal bressada
sense el neguit del caminar aspriu,
perquè nuet de la carnal flassada,
— ferma costera del viarany ombriu —,
ja has arribat a la silent pinada
on la brisanya alena ombrós caliu.
Acaronat d'argent de l'estelada,
jauràs en pau, amic, l'etern estiu.

13-Febrer-1967

Sonata de fulles!

Ai, amor

que te'n vas fent tonades

d'udols, ventallant estolades

de grocs, pregonant la tardor.

Ombrall de despulles!

Ai, amor

sorregat per la pluja

quan mon cor, groguissó, ja rebutja

l'aiguamoll abillat de fredor.

Mortalla de fulles!

Ai, amor

que te'n vas i ací em deixes

tot sol, fent-te el sord a mes queixes,

esmortit a recer de l'enyor.

Ai, amor...!

1-Octubre-1967

Vull ser l'adelerat garbí que vola
per a guarir primaverals ferides,
i només sóc gelat mestrall que udola
l'amortallar de les amors marcides.

Vull ser el matiner sospir que estola
— rou de la mar —, escumes mig dormides,
i només sóc l'udol de llop que endola
la rossa albor de flors esfereïdes.

Escumes, serenors, cels blaus, rialles
que s'han deixat a soles la dreuera
on jo voldria ser, groga follia.

Udols, brams i neguits, són les mortalles
de la tardor, — ai trista primavera —,
lleig adreç de la Mort, l'eterna aimia.

25-October-1967

Vaig anar al Casal de la Mort
quan pel cel s'allunyaven falzies
i el meu cor, abillat d'elegies,
recercava el cast bes del conhort.
Amerat per la veu de l'enyor,
— groc ressò de plaüres finides —,
vaig trobar la sublim serenor
a recer de les fulles marcides.

3-Novembre-1967

Vora un xiprer,
vaig soterrar el meu voler
quan pel cel blau riu l'oronella.

I al vell roser,
eternal símbol del deler,
foc de l'amor, la flor vermella.

Vora un xiprer

Vaig xiuxiuar una oració
sota l'esguard de la passió
d'una poncella.

Vora un xiprer,

— llàgrima verda del fossar —,

jo vaig gaudir pel despertar
de flor novella.

4-Novembre-1967

Sóc vianant sense pena ni glòria
d'un viarany on les fites són dies.
Bressolejat per l'afany de falòria,
vaig pel camí vorejat de follies?

Cercant l'atzur la meua ànima sura.
Voldria ser com lleugera falzia
quan pel blau cel lluu la seua plaüra
fent, d'embolics, la sublim poesia.

Però, només sóc corb negre que vola
pels clapissars rastrejant la carn morta,
bevent dels tolls on jau l'aigua somorta,
d'on també beu sangonós llop que udola.

18-Abril-1968

Aquell camí que aleshores bressàrem
xiuxiuejant la cançó de l'amor,
aquell camí on ens enamoràrem,
ja no és camí, ara és assagador.

L'assagador trafegat per l'ovella,
tot ple de pols, de ferum i codols,
on del nectari no xucla l'abella,
on els ocells no gaudeixen llurs vols.

Ja tot és erm i jo sóc solitari
lluïnt la flor de l'enyor al meu si.
Xafant abrulls, sopesant mon calvari,
vaig cap al cim de mon tràgic destí.

19-Abril-1968

11

Dins de sa closca el caragol s'amaga
si l'aspre vent terral ganyola i crida.
A quin cau trobaré jo una manyaga,
on gaudiré la serenor, la vida
només serà neguit de saba morta,
mai no es farà cançó?

Diu l'estelada,
silent, sa veu d'argent. La nit conhorta
si l'ànima d'un somni és amerada.

No et tanques mai l'eròtica portella
car l'esperit, sense l'amor, s'enruna.
Potser, llavors, un raig de plena lluna
faça brollar l'eterna fontanella.

20-Abril-1968

Ai joventut que te'n vas i ací em deixes
esmaperdut pel camí de l'enyor.
Què t'he fet jo que el meu cor no gaudeixes
amb l'agredolç bressoleig de l'amor?

Quin empeny tens d'oblidar les plaüres
que et vaig donar fent de tu el meu guardó?
Ara te'n vas, — això si —, fent figures,
però deixant-me tirat a un racó.

Sí que podràs fer-me l'ànima vella
si al si del cor de l'amor resta engruna?
Potser un raig argentat de la lluna
faça florir una rosa novella...!

24-Abril-1968

13

El jonc esvelt, amb positura exacta,
a l'estantís d'un toll ben afermat,
té el gran empeny, — si un ventallar maltracta —,
de mantenir sa verticalitat.

Podrà bufar molt fort l'humit oratge,
gregal, garbí, xaloc, ponent, mestral.
Ell, sempre dret, gaudeix son cabdillatge,
gentil, joiós i recte: Vertical!

Ai del gegant que es creu ésser de roure
i no s'esmuny d'udol passonat.
Mai no el podrà aquest vent trencar, sommoure?
Només amb dos bufecs, esgavellat.

26-Abril-1968

Un poncell ha refflorit
pel deler de ma follia.
Ai del poncell que naixia
reccerat pel meu neguit.

30-Abril-1968

15

Dintre meu tinc l'alqueria
per passar bon estiuieg.
On rebré millor l'oreig
que a recer de ma follia?
I si a més una elegia
brolla al fons del meu trist cor,
el calze verd d'una flor
tardana de primavera,
serà bres i bressolera
per a sostovar mon plor.

5-Maig-1968

Les agredolces fal.leres
que em brollen de l'esperit,
fan clara la negra nit
vorejada de paleres.
I a l'ombra de les figueres
punxoses del meu guardó,
va fent via la cançó
que m'engarlanda la vida,
guarint la dolça ferida
que em va fer sublim falçó.

6-Maig-1968

Tinc nou desig de filar
el ros fil d'una innocència,
però em manca suficiència
i només puc cabdellar.
I per desembolicar
els nusos que es fan lligassa,
llavors, ni poca ni massa,
perquè vull fruir la llum
i atanse el feble perfum
de la flor de carabassa.

7-Maig-1968

Les estantisses quebrasses
d'un amor malaguanyat,
de ferum s'han sorregat
mullant les carnals borrasses.
Aquelles febles cuirasses
de mon cor penyoradís,
són clivells on l'estantis
és rou que lluu clapissars,
on ressonen udolars
rodolant per la pendís.

8-Maig-1968

11-Maig 1968

Passejava les deveses
on pasturen els conhorts,
i vaig trobar desconhortos
on florien les dolceses.
No s'hi troben placideses
pels prats fets uns bardissars.
Sol, volant pels clapissars,
el negre corb de l'oblit
mortalla l'eterna nit
catifada de fossars.

9-Maig-1968

I vaig pel caminàs de la falòria
cercant, ençà i enllà, la vera llum,
i només entrelluque la besllum
que emboira l'alborar de feble glòria.

Mai no seré com l'aguiló que vola
rebut perfums de romaní i ginesta?
Sempre seré mustela que s'endola
pels sotanells dels caus de la foresta?

A l'estantís d'un toll, com sangonera
que cerca l'ombradiu de la ferida,
somniaaré la groga primavera
que m'ofereix l'esclat de flor marcida.

11-Maig-1968

El tràngol solca el camí
movedís de la fallera,
fent guaret la matussera
veu de son tràgic destí.
M'engolirà el remolí
per sa bocana nacrada,
i al caliu de la nafrada
borrassa del capdavall,
jauré la pau d'un ombrall
pel sotanell de l'onada.

28-Maig-1968

Nafrat el cor per la tenebra nua
 de nit d'hivern, casal de la gelada;
 corprés pel fred de la destrala que sua,
 — caliu gelat —, la rònega rosada;
 esmaperdut pel viarany d'angoixes
 d'un bròfec món, barranc sense baladre,
 on només veig l'ermàs on nien moixes,
 sóc vianant pel solc que ha obert l'aladre
 catifador que lluu l'ànima mia,
 cercant la llum que l'esperit somnia.

13-Setembre-1968

On és la llum que engarlandava el dia,
i un cel ben blau creuat per la falzia
era el mirall de rialleres roses?
On és l'atzur enlairador d'aloses
que em feia somniar a l'alqueria?
Mai no hi seran. Només trista tenebra
i el cridadís record d'aquella aimia
que surt d'entre boirines capvesprenques,
quan tot s'entenebreix de boira negra,
mortalla de vesprades tardorenques.

14-Setembre-1968

Vaig voler fer volada
per pujar-me'n al cim,
i trobí nuvolada
de boirina i polsim.

Vaig voler fer volada
allunyant-me del fum,
i trobí la flassada
d'una tèrbola llum.

Vaig voler fer volada
per cercar un ombrall,
i trobí bastonada,
l'acaró d'un brancall.

Vaig voler fer volada
deslliurant-me del llim,
i trobí la brafada
del ferum i el tarquim.

15-Setembre-1968

Vull capgirar un neguit
que l'ànima m'ofegava,
per vore si feia blava
la bategada del pit.
Però la veu de l'oblit
que aleshores és corcó,
rosega el vell cabiró
deixant-me l'ànima nua.
Llavors, tinc, per guany, la cua
d'una estelada cançó.

16-Setembre-1968

Per la pendís baixaven aigües mortes
sense el vital soroll que remolina.
I el meu atzur la boira l'amoïna
i es tanca tot d'embaldellades portes.

Ja només sóc un pobre picaportes
pregant l'ajut de la tardor veïna.
Bé s'omplirà de pluja la badina
d'on regaré mes sedegoses hortes?

A soles, ben llunyà, faré volada,
m'enlairaré un cel nou amb l'estolada
d'espiritades fulles mig marcides.

Llavors, potser, podré guarir ferides
bressolejades pel goig d'una elegia
que l'agredolç primaveral somnia.

22-Setembre-1968

Sóc el vaixell que son velam desplega
per navegar en una mar rissada,
i un cop de vent enlairarà l'onada,
— oh matiner neguit —, que al cor ofega.

Fossar de blaus amb tremolins de vela
serà el conhort que el fosc oreig sospira,
i amortallat d'humida canturel·la
jauré el malson d'un dematí que albira

tenebrós horitzó quan naix l'albada
trista de la tardor, bres de boirina
que endola esmorteït vol de gavina
creuant el cotó-en-pèl de l'embromada.

6-Novembre-1968

28

Tinc el cor esgarriat
pel deler que udola i brama,
perquè s'ha allunyat la flama
i només fum s'ha deixat.

Ai pluja de la tardor,
vine i apaga'm l'engruna
de la desferra que engruna,
bort rebrotís de l'amor.

Jo vull del vent el conhort
per esbargir la boirina
que l'ànima m'enverina
tot vivint, la vida, mort.

15-Novembre-1968

Xiula el vent tallant arestes
pels badalls del meu trist cor,
fent més aspres les forestes
on nia el card, no la flor.

Cards punxosos que bressolen
la fossa on l'amor és mort,
on ja ni els delers udolen
conhortant mon desconhort.

Sols silenci, esgarrifança
de la por que duu el neguit
del cop de dalla que atansa
la fosca d'eterna nit.

10-Gener-1969

Xop que fites el camí
vessant fulla mig marcida
de la branca esfereïda
que ens diu ton tràgic destí.
En vore't recorda el pi
ta ja llunyana harmonia,
mentre el vol d'una falzia
sobre el cormull del sec card,
et dóna el darrer esguard,
trist comboi de l'elegia.

14-Agost-1969

Mai no voldré per llit pedra de marbre
quan ma vida jaurà el son eternal.
Si em donen per dormir l'ombra d'un arbre,
siga la del xiprer, sembla immortal.

Llavors combregarà amb la mare terra
la llarga plenitud d'un ferm abraç
d'on brollarà, pel do de la desferra,
l'alè vital. I florirà el meu jaç.

I aquelles flors que gaudiran un dia
la llavimuda pau del vell xiprer,
enflairaran ma delitosa ombria.
Que bé estaré sota el florit roser!

L'aladre de la mort, font de la vida,
miraculós quefer d'amable fat,
fent solcs renovellats serà la dida
que nodrirà a qui jau estantissat.

28-Novembre-1969

La ginesta floreix la dreuera
per on vénen alès renovats.
Reffloreixen capolls mustigats
al caliu de l'encesa foguera.
No he rebut l'amanyac de la quera
que tenia el meu cor per guardó.
S'ha allunyat l'agredolça cançó
que al meu pit delerós ressonava,
quan la saba novella brollava
pel rosec d'un amable corcó.

29-Novembre-1969

33

Per l'estantissa pendís
davallen les aigües mortes,
i s'han sorregat mes hortes
mortallant-les l'estantis.
Mai no et reblirà l'encís
si la carn de passió es cega,
cerca l'aigua que no ofega,
la que comporta conhort,
l'amor triomfa de la mort
si de viva saba es nega.

2-Desembre-1969

34

Mai no atansaran els ulls
la policroma harmonia
de la flor que ara és ma aimia,
perquè té por als abrulls.
I encara que els meus antulls
li ofrenen sa melodia,
vol gaudir l'ombrosa ombria
d'un espiritat palau.
Si ma solitud li plau,
llavors es fa poesia.

5-Desembre-1969

35

Torb que ganyola sa malparida
corbada fita, tràgic destí,
fossar dels ossos que han estat vida,
fruit de la dalla que obre camí?

Lletja carassa de calaveres,
freda flassada del desconhort?
Penyora eterna de primaveres
renovellades, do de la mort...!

7-Desembre-1969

Jaç del no-res de qui ha estat tot. N'és, ara,
nial de succs sota la dura llosa
de ferm granit lluint dues anelles.

Un títol enlairat colpit a sobre,
garlanda de cadenes rovellades,
i al capdamunt, la pau. Calma. Silencis.

17-Desembre-1969

No sé d'on naix la por que m'apresona
i em xucla cap endins d'un clivell aspre.
Dintre el meu pit alena, tremolosa,
sense saber quin fat la renovella.
N'és una por profunda, cavernosa,
que fins i tot, però, capdavantera,
s'endinsa més i més, malcoradora.
Còsmica por, — malmetedora ombria —,
fa que el meu jo, enamorat estèril,
siga taüt d'un tremoleig de vida.

20-Desembre-1969

Ocellet matiner,
embruixat per la blava remor,
— escumosa harmonia d'onada —,
has volgut atansar
ton desig primicer de volar,
i frueixes l'eterna sonada
navegant-hi la mar del no-res.

Ocellet lliberat
que comboies volades sense ales
pel camí de la nit
musicada d'estels eternals.
Quina sort ser-hi amb tu
per gaudir d'argentades plaüres
a recer de la nau del teu bres!

22-Desembre-1969

Tardor. Escau la pluja.
Plaïra del capvespre
vora la llar daurada
de flames ponentines
que a l'esperit s'encenen,
ver guany de l'enyorança.
He ensobegat un son
dintre ma llunyania.
La boira dels meus ulls
davalla cristal.lines
maragdes. Agredolces,
roents, ambdues gotes
m'enflairen de records
que al cor hi fan sa estança.
Llavors, plore en silenci.
Deixeu-me estar a soles
que m'he d'acostumar.
La meua nit és llarga.
I em plau la solitud
silent de l'hora baixa.

27-Desembre-1969

Trenca l'alba. Fanguissar.
Sota els verticals xiprers,
— cofreres d'exactes formes —,
fredor de marbres mullats
i aiguamoll de sables mortes.
Fossaires han matinat
per fer-li l'enterrament
a qui perperí en capvespre
de darrer dia d'octubre.
Bairines abillen monjos
que pregunten silencis rosaris.
Sota un cel de cotó fluix,
llavimudes mantellines
endolades. Semprevives,
crisantems i roses blanques
tardorenques, per als morts.
I per als vius, panellets.
Un foc follet pel clivell
d'una llosa, capitomba.
Avui festegem Tots Sants.

1-Gener-1971

Diada d'ànimes. Misses. Rosaris.
Torxes amb flames pedrapicades,
xiprers i marbres: Casal dels Morts.
Vius que guarneixen fredes despulles,
morts que malviuen, vius que ja han mort?
Fantasmagòric davallar d'hores
espiritades. Llevant i pluja.
Contalles d'àngels i de dimonis
a les corrandes de vora llar.
Sopa de guixes, estalzim, xulles.
Metàl·lics ecos. Folles llumetes
capitombant-se per les murades
del cementeri. Flors colltorçades.
Foc, terra i aigua, — comunió eterna —,
font de la vida, do de la mort.
Diada d'ànimes. Misses. Rosaris.
Misericòrdies carmelitanes,
estols de fulles esmorteïdes
i lletanies i lletanies
perquè s'hi salven els condemnats.

10-Gener-1971

Davallen pels cinglers
senderes costerudes
on nia l'argelaga
i el coscollós punxam.
Junyit al jou del temps,
m'adrece pel tort solc
que el meu alè aladreja
per soterrar els dies.
La pols del meu camí
s'enlaira enterbolint-me,
lluïnt les voravies,
fantasmagòrics torbs.
Malviaranyat cim,
quan t'encimbellaré
per assolir la pau
de l'ésser sense nus?

18-Gener-1971

Des del cim del turó que encimbella la vida,
— dissortat caminàs on la mort és el guany —,
pel neguit d'assolir lluminosa ferida,
he trobat la paüra d'un esquerp viarany.

Mon desig és la llum que esbargesca ma via;
mon deler, galivances, feble fruit de l'antull;
el que vull, atansar una ombrívola aimia.
I només m'acaronar l'amanyac de l'abruill.

Allà dalt jo esperava combregar amb la calma,
— jaç on dorm la plaüra del seu son l'oratgell —,
i he trobat la tenebra de la tràgica balma
que m'agafa i m'endinsa per l'indret d'un clivell.

Mentre el torb m'empentola, la rufada m'enxarxa.
I lligat pels fermes pòlips pegallosos del llim,
ací caic i allà m'alce, presoner de ma xarxa,
ma malmesa desferra solca frauds pel tarquim.

20-Gener-1971

L'empeny que jo famege i afanya els cridadissos
ressons de la muntanya que enlaira el meu deler,
són veritables ecos o caires xucladissos
per adreçar-me a l'ombra d'un cingle matusser?

Al pla he deixat poncelles de flaires estantisses
als llangorosos calzes de l'eternal roser,
per endinsar-me punxes de rònegues bardisses
cercant les greus catifes d'un son més vertader?

He rebutjat l'ingràvid quefer de la gavina
sobrevolant la lírica planura de l'encís,
per ofegar-me a l'aigua verdosa que enverina
la fulla tardorencia, al toll d'un barranquíus?

Ai cor! Malastrugances on la boirina és llum,
trespol on, enlairada, la pols del meu camí,
guarneix amb la pudenta brafada del ferum,
l'assagador que em porta devers la meua fi.

25-Gener-1971

Un capell garlandat d'enlairada i boirosa cimera,
— cotó fluix que afanyós s'abatolla damunt del cimall —,
és cimbell que m'embruixa i aferma per l'ampla dreuera
malanant el callís que m'allunya del pla i de la vall.

Fins fa poc l'aiguamoll i senill romanien l'estatge
vincladís de l'onada lleugera engronxant-se a la mar.
Aleshores, però, mon velam somniava l'oratge,
oblidant la dissort del camí de tornada a la llar.

Mentre al cel l'aguiló cercolava l'ombriva carena
i el sangfred esparver atalaia l'acost de la nit,
sóc al cim carregat amb el pes de la por que m'omplena
agreujant-me l'esglai que esdevé des del fons del neguit.

I a l'ombria, vessant retrobada d'on brolla aigua freda
nata al si de l'ermàs clapissar de l'asprívol cingler,
he segut a la terra, bressol d'amorosa xifreda,
i he fruit la sonada inefable del son primicer.

Afermada al pitral de la mare que mai no es fa vella,
a redós de l'amable flassada palau del conhort,
gaudirà sa foguera d'amor jovencell la rosella
quan l'alè de la vida gemina pel bes de la mort.

27-Gener-1971

Vianant, xafa fort perquè tens d'encimar la carena
i la fosca s'acosta lluint de tenebres la nit.
El lleuger bergantí cerca l'ull que la costa li ofrena
per no caure pels fraus a les balmes del fat malparit.

Aniràs pel vial malastruc on s'ofeguen els dies
enxarxats al cormull d'argelagues, coscolls i esbarzers.
Negres corbs — hostatgers d'aquest món —, fitaran voravies,
agreujant viaranys vorejats d'estalons matussers.

I encaixat per filades de branques de seques savines
que engraelen l'esquerp caminàs que comporta la fi,
sols tindràs per companys les rufaques de fredes boirines
fins que atanses el cim del turó de ton tràgic destí.

29-Gener-1971

The first part of the book is devoted to a general introduction to the subject of the history of the world, and to a description of the various methods which have been employed by historians in the pursuit of their science.

The second part of the book is devoted to a description of the various methods which have been employed by historians in the pursuit of their science.

The third part of the book is devoted to a description of the various methods which have been employed by historians in the pursuit of their science.

The fourth part of the book is devoted to a description of the various methods which have been employed by historians in the pursuit of their science.

The fifth part of the book is devoted to a description of the various methods which have been employed by historians in the pursuit of their science.

The sixth part of the book is devoted to a description of the various methods which have been employed by historians in the pursuit of their science.

V.—PAISATGE

1965-1971



*«La terra de ma terra,
és pols del meu camí...»*

BERNAT ARTOLA TOMÀS

1

Canta en el cel de maig la lluna plena,
 riu a les branques la flor del taronger,
 i la brisa de terra ve farcida
 de jóvens flaires que volen vore mar
 engronsant vermelles roses d'un roser.
 Tot és cançó a la Plana beneïda;
 l'onada fa rondalla a la marina,
 l'aravoga plora amor — líric plorar —,
 el rossinyol canta albada a una regina
 al capdamunt d'ombrívol lledoner,
 i el tendre cor melós de la fadrina
 rep la cançó d'amor, la melodia
 que li canta el jovenall des del carrer.
 L'amor aquesta nit és poesia,
 l'amor aquesta nit és rondaller.

Amb la llum de la cua d'un estel
 s'ha encés dintre del cor la llàntia viva
 que tots els fills de Castelló portem.
 Quants cresols hi ha hui penjats del cel.
 La nit de maig a passejar convida,
 com és dissabte demà ja dormirem,
 la festa de la rosa és llepolia
 per als fadrins, casats, fins per als vells.
 Eixim tots a escoltar, canta l'amor.
 Ix d'una gola cançó napolitana
 que enflocant-se d'un ram de belles flors,
 pels esglaons d'un raig de lluna clara,
 — plena harmonia —, s'enlairarà a un balcó
 on en silenci, darrere la persiana,
 batega un cor de dona enamorada
 que amb mig somriure rep la galania
 que li ofrena el jovencell amb tot el cor.

L'amor aquesta nit és poesia,
l'amor aquesta nit... vol fer-se flor!

La festa de la rosa és alegria
que tots arreu rebem amb il·lusió,
duo d'amor que canta un madrigal
musicat per l'esclat de dos capolls
que en primavera s'obren a la vida.
Al mes de maig, en nostra llar pairal,
cada donzella la més bella regina,
cada donzell gaudeix flor natural.
Sols per a mi la festa és elegia,
un emotiu record d'un vell voler.
El neguit lluny de mi que hui em fa nosa,
que bonica és la festa de la rosa
quan esclaten dos capolls al vell roser.
L'amor aquesta nit és poesia,
l'amor aquesta nit és rondaller.

Amb el dolç
 remoreig
de l'ardit
 oratgell,
jovencell
 que ha gaudit
l'agredolç
 i subtil
bressoleig
 de l'abril,
— benaurat
 missatger
de l'estiu —,
 vull cantar
sota el cel
 estelat,
el joliu
 alborar
d'un estel
 argentat
quan mon cor,
 amerat
per l'amor,
 té de ser
trobador,
 l'enlairat
albader
 pregoner
de la flor
 que ha florit,
bressolat
 i dormit
el deler

d'un encís
retrobat
en un ver
paradís,
recerat
a l'ombrall
del camí
d'un garbí
jovenall.

.....

.....

Flor blanca
que enfloques la branca
del verd taronger.
Flor pura,
joiosa plaüra
d'un son primicer.
Poncella,
sublim fontanella
d'on brolla l'enyor,
escuma
que engronsa i perfuma
mon somni d'amor.

Floreta,
quan bronz l'oroneta
son ritme febril,
ahora,
mon esperit plora
pel seu llunyà abril.

.....

.....

Per cantar-li a la Verge ferma albada
seré festejador i rondaller,
rossinyolejaré la matinada
per comboiar la flor del meu voler.

Per ser ma aimia t'ofrenaré la flor
de pètals ben vermells, roja poncella
encesa de passió esclata al meu cor
per tu, bonica flor sempre novella.

Tu ets, Marededéu, nostra mareta;
per als teus fills, que dolça bressolera;
lluminós far i estel de la terreta,
perquè et volen al Grau, la marinera.

Sempre seràs la més blanca gavina;
dels teus volguts ravals, la ravalera;
per ser l'ama del cel, bella regina;
perquè ho vols, pots i saps... castellanera!

Encimbellat capoll de primavera
de tans i quants perots llepolaria,
font eternal d'amor i poesia,
per sempre i per a tots... la lledonera!

Estàtic fadrí vell, brot de la soca,
 fill d'aquest poble treballador, lleial,
 s'alça enmig de la vila i, com pertoca,
 mai no s'oblida dels seus volguts ravals.
 Sa cançonera testa és far i estel,
 amb un immens deler guaita sa llar,
 sense cansar-se mai mira el blau cel
 escampant als quatre vents sons eternals.

Una crida a la vida, cançoner,
 fa quan pregona la nostra festa plena.
 I no hi ha al món un fadrí més pregoner
 quan badalla despertant-nos, matiner,
 al veïnat en matí de Madalena,
 quan la novella brisa marinera
 llava sa cara i esclata, rialler,
 com el novell capoll en primavera.

En dissabte de maig vol ser poeta,
 i després d'escoltar amb emoció
 les serenates que fan a les fadrines
 enamorats donzells sota els balcons,
 s'encén passionat per la fadrina
 que passeja pel cel nacrat color.
 Vol rondar i no pot, té melangia
 i plora pel record d'un llunyà amor.

Llavors, borratxo en rebre l'alenar
 de primicera flor de taronger,
 de sempre enamorat de la sirena
 per vore si la veu guaita la mar,
 no deixant de mirar, com la pitera,
 veient si albira la flor del seu voler.

I canta al cel de maig la lluna plena,
i vol ser i no pot ser rondaller.
Si el fill de Castelló estima sa terra
el fadrí de la vila és el primer,
el nostre Campanar és cap de guaites
i així ho serà car restarà el darrer
ciutadà lliberal. Abans d'anar-se'n,
mereix que l'honorem amb el llorer.
Sa cançonera testa és far i estel
i, encara que és de dur com ho és la pedra,
té el cor més bla i sucós que ho és la bresca,
té el cor més ensucrat que ho és la mel.

No et canses, Campanar, d'atansar cel
amb delerosa fam de llibertat,
no oblides, Campanar, que ets cap de guaites,
tu ets castellonenc de veritat,
fill d'aquest poble per sempre lliberal,
la llàntia viva de nostra llar pairal.

Quan vaig per les muntanyes rebent flairoses flaires,
 do de la joliverda i el romaní novell,
 mon cor, amb melangia, batega vermells caires
 d'amor fet elegia, somrís de fadrí vell.
 Ençà i enllà terreroles farcides de corruixes
 que de matí mamprenen a bots muntanyenc vol,
 embruixen un celatge — meravelloses bruixes —,
 d'amor fet elegia daurada pel ros sol.
 Quan la vermella flama rosega espiritada
 i al cel riu la sageta, bellugadís retall,
 l'amor fet elegia s'enjoia amb la tonada
 d'una cançó d'onada trencant el blau cristall.
 El cant tornassolat que diu la cadenera
 quan creua piu-xiulant l'ermàs del meu bancal,
 l'amor fet elegia que em duu la primavera
 sembla molsuda aresta de cantellut cantal.
 Que dolça és la ferida que el meu deler comboia
 quan rep d'un somniar la tendra galania
 del plany que es fa, aleshores, cançó, la vera joia
 d'un cor reblit d'enyor que canta una elegia.
 I vola l'oroneta que, amb goig d' enamorada,
 segueix fent la contalla cercant novell voler;
 l'amor fet elegia, volada d'au cansada,
 sospira melangia, resso d'un vell deler.
 I un somni d'atzavara ja es perd per mar endins,
 i un esbandit capell agrana blau del cel,
 i per la mar llatina bateguen els galfins,
 l'amor fet elegia parpella argent d'estel.

Dóna'm si et plau, donzella, un raig del teu mirar
 per fer-te, com pertoca, un madrigal sincer;
 delere la plaüra, la pau d'un somniar,
 pel goig del teu reialme vull ser hui pregoner.

Capoll que fas esclat en branca de la Plana,
miraculós missatge de l'eternal roser,
verge, regina i rosa de terra ben galana:
Per curar-te tothora sospira un jardiner.
Tens la color de flama de la nostra senyera,
les salobroses flaires de la llatina mar,
corruixes jovenalles d'amor en primavera,
l'albor de l'englantisa i el ros de l'alborar.
I amb els melosos caires de la llengua materna,
la rosa més bonica del vell jardí pairal,
amb nostra dolça parla per sempre sempiterna,
faré per tu, donzella, pregó ben solemnial.
Per tu, bella regina, vull ser hui cançoner:
Novell vol d'oroneta, sageta del cel blau,
pel teu somni d'amor creuant el llis palau,
el més humil vassall et dóna el cor sencer.
Però demés, regina, per ser com la poncella
que ens engarlanda l'arbre de l'horta primicer,
t'oferiré per casta, per verge, per donzella,
la blanca flor de nafa del nostre taronger.

.....
.....

La nit tremolava la febre d'abril,
s'enfoca de blanc el verd taronger,
un estel sospira, penjada d'un fil
s'engronsa la brisa, capolls — al brancall —,
esclaten joiolosos guarnint el roser,
l'onada s'atura, la lluna dosser
d'una trona d'argentat palau,
carassera es mira en el quiet mirall
de la mar llatina que s'ha fet cristall
pel desig d'un somni sedegós de blau.
La quieta granota, al llom del senill,
a soles remuga ses queixes d'amor.
Damunt d'un terrós, romàntic, un grill

marmola llandosa cantalla a un estel
que amb la cua feta, farcida d'albor,
adelerat corre pels camins del cel.
Plora la vermella saba el tamarit
amb mut hieratisme, vora la marjal.
La ferida oberta per sublim destral,
raja galanies per guarnir la nit.

En la nit d'abril — llar primaveral —,
la flama d'un foc ens dóna sa llum.
L'agredolça saba, penyora eternal,
bevem amb deler. Ferm ressò d'un bram
es crema en el cor sense gens de fum.
Joiós bategar de l'etern roser,
llavimut missatge, pregó solemniat,
l'esclat d'una flor cançoner reclam.
Flaire espiritada canta el taronger,
amerat d'amor, al jardí pairal.

.....
.....

Per Pasqua, per l'abril, quan les poncelles
pregonen agredolces galanies
i el cor novell delera meravelles
mirant el cel creuat per les falzies;
quan els camins i assagadors de l'horta
són embruixats per flaire encisadora
de la blanqueta flor que a tots conhorta
per virginal, per vera llauradora,
un raig de sol, fadrí i enamorat,
corprés de la mirada falaguera
d'aquella flor tan pura i encisera,
la demanà, joiós i passionat.
Somnis d'atzur de dona enamorada
tingué la flor mentre durà el festeig,
quan era nit mirava l'estelada,

si era de dia, bressada per l'oreig
del verd canyar que viu vora el caixer,
somniaua delers de juvenesa
sota el patern esguard de la tendresa
que diu l'aigua quan passa pel reguer.
Però era flor i es va marcir un dia
com han fet sempre al món totes les flors,
mes el neguit — oh dolç neguit d'aimia —,
fruità un bell fruit fent bategar els cors.
Llavors es féu miraculós miracle
naixent, sublim, la verda tarongina,
maragda de l'amor, ferm espectacle,
penyora de passió perpetuina.
I el llaurador s'omplena de gaubança,
l'enamorat sospira melangia,
el líric cor sostova sa recança
i l'araboga plora una elegia.

.....
.....

Rodones foguerades
diran nuncial missatge
guarnint el verd brancatge
de l'arbre primicer,
daurades arracades
lluïnt foc sense flama
escamparan la fama
per tot el món sencer,
lluernes domassades
enflocaran la branca
d'on va nàixer la blanca
fillola d'un voler,
plaüres catifades
pel ver de l'esperança,
pregonaran gaubança
d'un poble jardiner.

Vila-reial que atanses
eternes primaveres
per fer més cançoneres
les roses d'un roser,
comboia les nuviances
que venen per dreces
quan canten caderner
amb to ben falaguer.
Per tu canta el poeta
per tu i per la floreta
que enjoia la branqueta
del nostre taronger.
I quan a les vesprades
les nafes hortolanes
s'enlairen, casolanes,
per totes les contrades
de nostra llar pairal,
recordarem aquelles,
— més blanques, molt més belles —,
que hui, per sa presència,
ens fan fruir l'essència
del goig primaveral.

Maig-1967

Quan pel brollar d'encisadores sables
 el cor novell no sap el que delera,
 quan l'embolic de l'agredolç no acabes
 d'entendre'l bé per ser l'amor primera,
 quan al cel blau cansades oronelles
 ens fan sa xiuladissa falaguera,
 quan als rosers pregonen les poncelles
 un caire d'elegia cançonera,
 és quan pertot arreu s'obren portelles
 i finestrals d'atzurs: Ve primavera!

Us heu fixat com raja galanies
 mostrant-nos sa ferida, el tamarit?
 Son líric brot, en vore les falzies,
 silent batega un delitós glapit.
 Ressona el cop de la sublim destrall
 despertant-se l'amor, oh dolç neguit.
 I l'arbrissó que viu a la marjal,
 quan pel broll de sa saba es sent ferit,
 mira el blau cel que agrana un palmeral
 fent-se claror la fosca de sa nit.

Joia del plany que canten les onades
 quan reben el missatge de la mar,
 batec etern de les amors celades
 entre els ardents gemecs d'un sospirar.
 Ja hi som altra vegada en primavera
 per al conreu del líric cor novell:
 Pel goig de la donzella i el donzell
 s'abilla amb la color de la cirera.
 Potser, per a tothom, ben encisera,
 car l'esperit — si ho vol —, mai no es fa vell.

.....

Mireu la Gaiata com passa triomfal,
lluminosa llàntia de la llar pairal.

Mireu com ja passa l'ofrena senyera
d'un poble sencer que, per ser lleial
a ses tradicions, quan naix primavera,
s'enfoca amb la llum de l'amor filial.

Símbol de l'amor, ferm esclat de llum
dels fills d'una terra que, com bons germans,
mantenen encesa sense foc ni fum,
flama sublimada d'uns volers llunyans.

Mireu com s'engronsa quan passa senyora
per tota la volta de vila i raval.
Per a tots nosaltres d'amor és penyora
la llum de la llàntia per sempre eternal.

De joia t'abilles, llum encisadora,
com xica fadrina que cerca marit.
Verge menestrera, verge llauradora,
portaveu de roses per lluir la nit.

Capell esbandit d'esvelta palmera
quan s'encén pel bes passionat del vent.
Esclat d'un capoll quan riu primavera,
fanal virginal que encens firmament.

Joc de colorins, bruixa falaguera,
missatge de pau, somni d'atzavara,
verge marinera plena de gatzara,
bonica regina, sublim gaiatera.

Flairosa englantina, albor d'assutzena,
tornassol de posta quan el sol se'n va,
somsís argentat de la lluna plena,
florit ametller del nostre secà.

Cresol del casal on viu el passat,
record enlairat del nostre castell:
Quan jo et veig passar de llum domassat,
llavors, en mon cor, s'encén foc novell.

Vital bategar de casta donzella,
repòs d'oroneta quan ve de la mar,
abatoll d'albada, quietud, meravella
d'un vol de gavina volant ribamar.

Blau de la puresa, verd de l'esperança,
blanca com la nafa de ver taronger,
vermella rosella que en la nit s'atansa:
De tu, tot un poble serà pregoner.

Gentil lluminària, arrel de la soca,
bressol, bressolera, pitral paternal,
rabassa materna, caliu de la lloca,
estel de la Plana, gaiata immortal.

Volguda gaiata per sempre ma aimia,
capoll que hui esclates al més bell roser,
rosar de l'amor on cull poesia
fadrí passionat que et vol amb deler.

Mireu-la com passa — pregó solemnia! —,
la llum sempre encesa de la llar pairal.

Març-1968

Caminant per la fosca drecera
 travessera d'un clar averany,
 cantellut i empinat viarany
 garlandat de l'aspriva pitera;
 alenant polsegosos glapits
 per l'ermàs d'un rocam de clapisses
 catifades de seques bardisses
 ben reblides d'udols i neguits;
 sostovant empinades costeres,
 ple d'arraps — afalacs d'argelagues
 que guarneixen divines dreceres
 fent pregó d'aturades manyagues —,
 puja un frare cercant farigola
 enlairan-se pel feréstec camí,
 recercant la lleugera terrorola,
 sedegós d'albirar romaní.

Va, rabent, rebutjant les caigudes
 de la carn — aigumoll passionat —,
 no fent cas de despulles molsudes
 perquè vol ser de carn despullat;
 va de pressa, fruint penitències,
 tropeçant amb codols dels camins,
 delerós d'embriagar-se d'essències
 com ho fa el lliure ocell sota els pins.
 Per això s'ha deixat el convent
 quan els frares cantaven maitines,
 quan l'oratge s'endola amb boirines
 mortallant l'estelat firmament.
 Vol pujar més amunt, fins al cim,
 enlairada portalla del cel,
 per estar més vorà d'un estel
 netejant-se del fang i el tarquim.

Quan els llums de la nit s'encenien
i una fada d'argent l'embruixava;
quan desperta la carn, s'ofegava;
quan les serps del pecat el seguien
abillades d'aèria polsina
enroscant-se pels raigs de la lluna,
rebutjant el que l'ànima enruna
es lliurava del bac que enverina.
I, llavors, mastegava baladre
més amarg i enutjós que la fel,
amagant-se a la cova, com lladre
que ha furtat a una planta sa mel.
I reblit de plaüra i gaubança,
com naix l'aigua d'humil aubelló,
sorregava amb un plany sa esperança
enflocant-la de meditació.

I allà dalt jau en jaç de fenassos
reberat al clivell d'un cingler,
quatre pells de rabosa els domassos
que el defensen del fred matiner.
De menjar, la blanqueta fiola
li ofereix el punxós margalló;
la morada color de viola,
és la flor que guarneix sa oració.
I quan altra vegada el dimoni
capitomba ses veus falagueres,
penitent, com novell Sant Antoni,
lluu el seu jaç amb les greus romegueres.
Sols així guanyarà la clemència
de qui fou a la creu condemnat.
I segueix recercant penitència
per gaudir l'eternal veritat.

Fa uns quants anys esclatà una poncella
al roser de l'amor del donzell.

D'un amor s'oblidà la donzella,
de l'amor es recorda el poncell.
(Ai amor que a una flor fugissera,
sublimant-la pel foc de l'embuc,
la fas verge eternal, primavera;
per al cor, desconhort, malastruc.)
I aquell jove, com au vilatana,
refilant ses volades al vent,
per gaudir d'una pau ermitana,
s'abillà de novici a un convent.
I, joiós, al Desert de les Palmes,
delegant la quietud del pinar,
se'n va anar per cercar-hi les balmes
oblidant que és molt blava la mar.

Ell bé sap de la lluita valenta
que amb la carn li pertoca lluitar,
encenall d'argelaga brusenta
que es fa foc, delitós gemegar.
I quan ve tots els anys la falzia
fent pregó d'un reialme d'amor,
el fraret, tremolós d'elegia,
mira el cel que és farcit de blavor
i s'enfuig — teuladí d'espadanyes —,
per trobar la fredor de la neu.
I al crivell d'enlairades muntanyes
torna a ser amb la pau, do de Déu.
Quan al vespre d'un jorn de tardor
el fraram veu el frare tornar,
rep l'abraç fraternal del prior
i se'n van tots al cor, a pregar.

Març-1969

Una nit de lluna plena,
 passejant a vora mar
 embuixat pel sospirar
 falaguer de la sirena,
 quan l'anemone vermella
 recolzada en el roquer,
 somniant la meravella
 passionada d'un deler
 mira el llis cel estelat,
 una dolça veu d'onada
 canta una cançó argentada
 que m'ha corprés i encisat.
 La cançó sempre novella
 del garbinell mariner
 quan la saba es renovella
 per l'eròtic albader,
 cançó de vela llatina
 sorollada pel garbí,
 quieta com la gavina
 quan sostova el blau camí,
 blanca com casta donzella
 quan naix a l'etern roser,
 pura com ho és la poncella
 nina d'ull d'un jardiner.
 I al caliu de la flassada
 remorosa de la mar,
 vaig transcriure la tonada
 recerat pel somniar

.....
 L'escuma sembla, giravoltant-se,
 rou que davalla d'un pètal blau,
 blanca poncella que és engronsant-se,
 nacrada joia del llis palau.

Randa que fila la blava onada,
somni de verge, ros alborar,
jaç de corruixes d' enamorada
somniaadora, voreta mar.

Quan xiuxieuges cançons eternes
guarnint de perles ton blau camí,
verge encisada, rep les fraternes
tendres lloances d'un cor fadrí,
d'un cor poeta que quan albira
l'anar-i-vindre del teu batec,
glateix de pressa, d'enyor sospira,
fent la rialla... que fa l'ofec.

Goja, donzella, la primavera
bellugadissa del teu festeig,
l'ésser d'escuma — flor fugissera —,
potser negada pel fosc oreig,
perquè si el tràngol solca el paisatge,
torb que ganyola son trist destí,
seràs mortalla que lluu l'erematge
de la bocana d'un remolí.

.....

El vent udola
tensant cordatge
de l'arboratge
d'un berganti,
vaixell que vola
fent l'amaratge
sota el celatge
d'un blau matí.
Rabent, xalesta,
— batall d'albada —,
la campanada
de l'alborar,

i lluu la cresta
de blava onada
la ventallada
que rep la mar,
mar que marmola
sa ventolera
fent primavera
d'un tremoleig,
com la terrola
quan fugissera,
lluu la dreuera
del seu festeig.

Vent que glapisses
tallant arestes
a les forestes
del llis palau,
feixant clapisses
de blanques crestes,
bellugant festes
sota el cel blau.
Fes-te brisanya,
ton pit enfonsa
dins de la molsa
del sospirar,
que en ta espadanya
mon cor s'engronsa
quan ou la dolça
veu de la mar.
Quan m'acaroni
la canturel·la
que em fa la vela
del teu sospir,
damunt de l'ona
mon somni vetlla

perquè el desvetlla
tan lleu glatir.

.....

L'onada, lleugera,
belluga sa pau
cantant cançonera
cançó quan li plau.
I, somniadora,
guarneix son festeig
amb l'encisadora
tonada d'oneig.
Quan ve primavera,
quan tot és més blau,
és la bressolera
que engronsa ma nau.
Jo pague penyora
pel dolç bressoleig,
mon cor s'enamora
i lluu un sospireig
fent la ploranera
cançó de l'amor
per blava dreuera
farcida d'albor.

.....

La vela enamorada
del jovenall garbí,
sorolla, passionada,
son ball de tremolí,
El vent, a cau d'orella,
per jove i per ardit,
li canta a la donzella
son ventallós neguit
fent la meravellosa
tonada de l'amor
per una mar joiosa

guarnida de blavor.
La tendra canturel·la
— pregó de l'alborar —,
comença quan la vela
pel vent fa un tremolar.

Juny-1970

Quan s'afanyava la primavera
 pel blau celatge del Senillar;
 quan l'oroneta xiuxiuejava
 mentre una vela tremolejava
 les tonadelles que diu la mar;
 quan les poncelles, a cau d'orella,
 fan pregoneres llurs galanies
 i als estantissos de la sequiota
 bota i rebota verda granota
 trenant novelles plasenteries,
 jo sóc a l'ombra de la figuera
 guaitant la randa del pasparís,
 que fila i fila sa meravella,
 desdenyant noses, a l'estantís.

L'anguila fussa, pastafanguera,
 cercant passerres a l'escorrim.
 I una brisanya ben marinera,
 batussa el cormo de la palmera
 per sostovar-li l'anyal polsim.
 Les grosses rates cabironeres,
 fent ses corrandes a l'emparrat,
 comboien noces i, falagueres,
 se'n van de pressa per un forat.
 Pels màrgens vola la cama-roja;
 enyoradissa, pels sotanells,
 quan veu llunyana l'amor darrera,
 clama d'enveja greixuda fotja
 oint com canten petits ocells.

La dura llengua de l'aixadella
 ferís la soca d'un tamarit,
 d'on brolla roja saba novella

que esguita el calze d'una poncella
per a guarnir-la d'un dolç neguit.
Les marietes envermelleixen
les voravies dels vells camins;
acaronant-se, l'amor gaudeixen,
— roges follies —, els pixavins.
I els farragossos, margalidetes,
fins les roselles vora els caixers,
gogen i riuen, fent-se escoltetes,
amanyagades pel magraner.
Sota un celatge primaveral,
sóc la milotxa de la marjal!

Maig-1970

Quan ja l'hivern es mor
 i l'araboga el plora,
 i al pètal d'una flor
 davalla el rou alhora
 que naix la primavera;
 quan corre saba nova
 pels brots de la figuera
 i el garbinell renova
 sa dolça canturel.la
 rissant el llis palau
 fent tremolar la vela
 de la lleugera nau;
 quan torna l'oroneta
 creuant la blava mar,
 primaverel sageta
 floquet del roserar;
 quan remoreja l'ona
 i l'ànima somnia,
 quan canta l'elegia,
 quan el brancam borrona,
 sempiternals fal.leres
 que brollen al meu cor,
 es fan més cançoneres
 quan ja l'hivern es mor.
 Delers primaverals
 que bressen sa infantesa
 quan ja ma juvenesa
 s'allunya pels pairals
 assagadors de l'horta,
 corruixes de follia
 que en nàixer ja és mig morta,
 cansat vol de falzia
 que al temps de sa tardor,

per ésser cançonera
li fa la ploranera
tonada de l'amor
a un versador que enyora
l'encís primaveral,
quan sospireja l'ora
pel cel de la marjal.

.....
.....

Un capollet té soneta
i el vent no el deixa dormir.
Només li plau el sospir
de la feble brisanyeta.

Ai la bressada
que engronsa, al fil
ros de l'albada
del mes d'abril!

Un capollet fa soneta
quan no és hora de dormir.
El despertará el glatir
de la meua cançoneta?

Ai la fassada
que fila el fil
de la flassada
del mes d'abril!

Un capollet fa soneta
i un batec l'ha despertat:
L'esclat d'una poncelleta
per l'alè renovellat.

Ai l'enlairada
randa subtil
do de l'albada
del mes d'abril!

.....
.....

A l'ampla dreuera guarnida d'un somni
d'alosa sorpresa de dèries i afanys,
la quieta pitera vetllava l'insomni
del son que desvetlla. Pels blaus viaranys,
estols d'oronetes fent nusos sublims,
— brusentes lligasses d'esperitats guanys —,
comboien les noces d'esveltes palmeres
solcant la boirina d'amables polsims.
La saba novella recerca dreueres,
la brisa s'engronsa penjada d'un fil,
la sèquia pregonca cançons falagueres,
esclata la nafa, desperta l'abril.

.....
.....
Pels estantissos lluentos de la xarxa
que els aiguamolls i senills han filat,
una lleugera brisanca m'inxarxa
quan l'abril lluu son alè renovat.
Cara la mar l'enfilall d'atzavares,
— verticals somnis que fiten l'atzur —,
fan, llavimudes, novelles gatzavares,
blau despertar de l'amor immatur.
Al verd caixer de la sèquia mitjana,
— bres domassat de sagnants tamarits —,
l'esclat vermell de la flor de magrana
reblís mon cor d'afanyosos neguits.
Sublim flameig de l'encesa foguera
que em crema el seny endenyant-lo d'antulls,
foc de l'amor que amb sa flama encisera
fa refflorida de flors... i d'abrulls.
I quan pel cel l'enlairada gavina
és testimoni dels botes de galfins,
per l'agredolç de la mel que enverina
sostovaré silent plor cor endins.
Velles cançons cantarà la sirena,

passionat bramarà el llop marí;
jo, catifat de l'enyor que m'omplena,
me'n tornaré solitari al meu si.
Perquè en renàixer la blanca harmonia
de la floreta que tinc per dossier,
també al meu pit refloueix l'elegia,
record llunyà d'un abril cançoner.

Juny-1970

Sota l'encés celatge de la marjalera,
a l'ombra de la branca roent del tamarit,
vull dir-li a una regina dosser de l'harmonia,
allò que rondineja l'amor aquesta nit.

Roselles jovençanes pregonen galanies
corruquejant dolceses al juvenívol blat;
a l'horitzó s'albiren corruixes de falzies
per atansar la joia del cor renovellat.

Enlaira l'oroneta sa màgica volada
perquè desperten roses del líric roserar;
la Plana s'omple d'ora i cantarà l'onada
per obra del missatge que ve pel Senillar.

Floreixen ginesteres; l'alè de la muntanya
s'enjoiarà amb les flaires del romaní subtil.
I mentre, la milotxa, rabent, a sa espadanya,
capitombarà noses per l'oratgell d'abril.

Cluqueja l'estelada son plany d'argenteria,
al fons la mar blavosa batega un dolç neguit,
la tarquimolla xarxa s'omplena d'elegia
quan brollen sabes noves a l'erm que ha refflorit.

Al si de les onades les eternals essences
musiquen melodies per traduir-se en llum,
i fins la humil lluerna tremola les cadences
de la sublim ferida, fosforescent besllum.

Amor canta tothora pels plans i les cingleres
encimbellant contrades que agrana un palmeral;
somnia l'atzavara ses mítiques fal.leres
i al taronger, la nafa, gaudeix la pau pairal.

Capoll que enguany lluïsses la benamada Plana,
floreta, d'Almalafa, de Patos, de Ramell...,
per ser pura i bonica, per verge i hortolana,
hui et bressarà el trobaire que ha refflorit Fadrell.

I si pel despertar de jove primavera
ton calze de poncella davalla novell rou,
la via d'un poeta serà més falaguera:
Pel do del teu reialme, el vell semblarà nou.

Potser la brolladissa de forces enciseres
abillen ta plaüra d'un feble desconhort,
fent-te plorar, donzella, maragdes primiceres:
Es l'himne de la vida que triomfa de la mort!

.....
.....

Travessera
domassada,
farigola
i romaní.
La terrola
enamorada,
fugissera,
bota i vola
blau celatge,
la drecera
de lerada,
l'estimada
de l'oratge
i el garbí.
Primavera
que floreixes
oliveres,
que afalagues
les figueres

i amanyagues
riallera
l'ametller:
El meu cor
ja no guarneixes
amb cap flor
del teu jardí.
Somniaré,
com la pitera
pregonera
d'esbarzer,
guarniré
les argelagues,
bressaré
la romeguera
d'un caixer
vora camí

.....
.....

Quina enveja li tinc a la pitera,
sempre sense fer res, mirant la mar.
Bròfega planta, punxosa i malfeinera,
estàtic somniar.
Guaiteu l'esvelta fita entre les pales
fent-nos pregó de sacativa terra.
Hieràtica quietud, celades ales
guarnint una desferra.
Quan de matí, en esclatar l'albada,
desperta amb presses l'escuma riallera,
la blava mar, amb goig d'enamorada
somriu a la pitera,
i un cant d'amor entonarà l'onada,
—fresc alenar de verge matinera—,
quan amb afany la planta és pentinada
per l'ora marinera.

I amb salobroses flaires de la mar,
— perfums ubriagadors de mar llatina —,
és enflairada, no deixant de mirar
el vol de la gavina,
sense cansar-se mai de vore el blau
del cel i de la mar, fins l'horitzó.
Com desitja bressar-la el llis palau,
son més fidel guardó.
Retalls blancs de l'atzur — veles llatines —,
fan un tremoladís duo amb el vent;
sommis sota el cel blau — quietes gavines —,
blanquinen firmament.
I quan el sol a l'hora del migdia
s'atura per a fer son mig sesteig,
rebrà el punxós fullam la galania
d'amorosit festeig.

Allà al capvespre, a la boqueta nit,
quan tot ho abilla un vel d'intimitat,
a l'horabaixa, delera l'esperit
un son cristal·litzat,
i alliberant-se, mirant l'argentat cel,
mentre s'engronsa l'ona amb mig desmai,
enamorada d'un parpelleig d'estel
se'n va a l'obert espai,
i beu a doll l'eterna poesia
prenent un tebi bany d'aeri polsim,
despullada de carn. Oh cara aimia
d'un somni ben sublim!
Sortosa, tu, benaurada pitera,
que pots sobrevolar la nostra mar.
I encara diuen que ets planta malfeinera?
Si jo pogués volar!
Punxosa, sí; punxosa et veig per fora,
però que tendra, que molsuda per dins,

que espiritual! Plaent quefer, tothora,
gaudint silents camins.
Sortosa tu que estant sempre quieta
creues, si vols, la blava immensitat,
perquè tu ets ver esperit poeta
reblit de llibertat,
que amb ta afermada arrel a l'aspra terra,
simbolitzant l'espiritualitat,
bresses amb goig, guarnint una desferra,
un tast d'eternitat.

1971

Cercant perfum juvenívol
 per al meu cor enflairar,
 per fer dolça una migranya,
 vaig anar a espigolar.
 Vaig collir la flor d'espígol,
 quan dormia a sa espadanya
 la perla de la munyanya,
 guaitada pel Guardamar.

I vaig assolir la plena
 satisfacció d'un deler,
 perquè he estat a la vegada
 d'espigolaire, albader.
 L'espígol que lluu Llucena,
 — enamorat de l'albada —,
 va enflairar la matinada
 d'un trobare foraster.

.....
 Una punxa florida
 de l'aspriva argelaga,
 m'ha endinyat la manyaga
 de la mel que enverina.
 I a la fonda ferida
 que s'ha obert al meu cor,
 una vila veïna
 serà, sempre, ma flor.
 Benamada Llucena,
 poncelleta subtil,
 enlairada sirena,
 argelaga d'abril!

.....
 Sóc un vianant romer
 que, pel calcinat camí

voraviat d'elegia,
cantant plora, fent sa via
d'un esclat de romaní.
Flairosa flor, ai, dosser
d'un barranc — La Pedrenyera —,
quan floreix la primavera
tardana del meu deler,
solc poètic de l'aladre
d'una oblidada passió
que a l'ombrall del prim baladre
renovella una cançó
que naix, creix i al cel se'n vola,
com la lleugera terrola
fugint del sangfred falcó.

.....
Una nit de fosca clara,
recercant un vell camí,
vaig retrobar la gatzara
de la font del Mosquerí.
Gatzara de fontanella
verge mirant-se al mirall,
contemplant la meravella
de son somni de cristall.

Però el fat que desestima
tot el que és més estimat,
va trencar la fràgil rima
del somni cristal.litzat:
Un mussol, fent revolada,
— neguit d'un son matusser —,
va nuvolat l'estelada
d'un poeta rondaller.

.....
Vora la font del Gatell,
a recer d'una rosella,

vaig gaudir la meravella
del batec d'un cor novell.
Saba nova de poncella
sota l'oreig d'aquós fil,
ha estat manyaga subtil
que ha encés un foc apagat,
quan mon cor s'ha enamorat
d'una floreta d'abril.

.....

Una vesprada guarnida
pels meus pensaments, a soles,
me n'aní a la Malvestida
per la dreuera florida
de flairoses farigoles.
Les voravies de xara,
— domassat jaç del camí —,
m'oferien la gatzara
vertical de l'atzavara
bressolada pel garbí.
Les coscolles, argelagues,
ginestes i ginebrons,
van ser, per a mi, manyagues
delitoses i cançons,
silents ecos, harmonia
d'esperitada espadanya,
mentre al cel de la muntanya
feia embolics la falzia.

.....

Estolades d'oronetes,
— flocs voleiants de l'estiu —,
fan més ombrívol l'ombriu
caminàs de Coronetes.

Capficat, un pastoret,
mentre guarda les ovelles,
fa un jovenívol ramet
de jovençanes roselles.

Ai pastoret que arramelles
ton somni d'enamorat,
a vegades no has pensat
per què esclaten les poncelles?

I el pastoret, amb la ciència
d'aquell que l'amor té pres,
diu que ignora la sapiència
del sabut: Ell no sap res!

I segueix collint floretes
pel seu caminet ombriu,
mentre volen oronetes
retallant-se al cel d'estiu.

1970

Vaig anar a collir la floreta
 que guarnia l'ombrós taronger,
 però el vol de l'amable oroneta
 m'allunyà del desig matusser.

Què faria tan pura donzella
 recerada pel fred del meu cor?
 Visca en pau la bonica poncella,
 que gaudeixca son somni essent flor.

I al caliu de les aus cançoneres
 que assageten un cel sempre blau,
 siga guaita de blaves dreteres
 i una gota de rou, son palau.

.....

Diu un pregó d'esta vila:

«... demà a les vuit del matí, entra l'aigua a les Solaes:
 que reguen arreu en fila...»

Quan sagetes roents s'abatollen a l'ampla planura
 revolant la sendera cafida d'immensa blavor,
 per gaudir l'enlairat viarany per on ve la plaüra,
 cantaré, aquesta nit, l'agredolça cançó de l'amor.

De l'amor que somnia al bressol catifat d'elegies
 la novella fal.lera que enguany dintre meu reffloreix,
 quan al cel oronegen, rabents, brunzidores falzies
 i la gota de rou, davallant, la poncella guarneix.

Vull fruit l'esclatar llavimut de les flors primiceres
 sota un cel trespolat per les branques del verd taronger,
 quan la saba novella pregona cançons falagueres
 despertant la blanqueta harmonia que tinc per dosser.

I aniré pels camins de la Vila-reial de la Plana
quan l'alè de l'abril corruqueja sos dolços antulls,
perquè faça el seu son la floreta pairal i hortolana
en bolquers de verdors sense l'ombra d'espines i abrulls.

I segut al caixer domassat de la clara sonada
que fa l'aigua a la sèquia cercant l'escaient escorrim,
entrellusque, potser, la granota que troba sa albada
amagant-se al seu cau recerat a l'ombria del llim.

Pasparís teixidor trenarà cançoneres follies
capficat d'eixamplar son llinatge nadant en un toll,
quan revolen les lleus marietes lluint voravies
i els talpons corrandegen les soques amb mut abatoll.

Pastafanga l'anguila fessant tarquimoses voreres
i el gripau, fent barqueta, jaurà botinflat i ensopit;
pixavins — hostatgers de l'ullal —, capitomben passerres
per mirar-se a l'espill l'eco mut de l'aeri neguit.

Corretjoles capgiren terrossos per fer son estatge
i la rata-penada s'afanya a les balmes del riu;
caragols despullats fan sa via llepant per l'herbatge
i el mussol, a redós del balum, fent carasses, somriu.

Aleshores l'amor — és donzell molt ardit —, tot ho nega,
fins les canyes que enfloquen els màrgens del nostre Millars
que, molsut, des del cim baixa al pla perquè sap que si rega
s'assoleixen rodones fogueres, remei de les llars.

I amb el rítmic ressò d'un eixam de llegons i aixadelles,
— matiner amanyac duejant amb despert rossinyol —,
s'obren solcs famolencs de nodrir les florals meravelles
per fruitar arracades reblides de llum i de sol.

Aiguamolla remor brollarà dels indrets de Pinella
rodolant pels reguers i endinsant-se pels fraus del secà.
I a l'ombrall juvenívol del blat s'encendrà la rosella
deleirosa de coure al seu foc la fogassa de pa.

Al jardí d'en Pujol l'ocellet rimarà galanies
i l'oratge jovent rondarà pel florit roserar,
festejant els capolls que musiquen sublimes melodies
quan l'estel pregoner de l'albada encimbella la mar.

I a l'hort nou de Sarthou s'arrodonen les greus carabasses
malcorant somniars de piteres, cimbells de l'atzur.
Qui pogués ser al si jovencell d'atzavares vagasses
i atansar, fins la mar, l'alénar d'un desig d'amor pur!

Eixirem al Bassot vianant el camí de les Voltes
enfaiant-nos d'essences joioses que lluu el taronger,
mentre al cel la infantada milotxa farà giravoltes
perquè encara, sortosa, res sap de l'amor primicer.

Mon poètic deler t'ofereix, benamada regina,
un reialme de goig refflorit a la vila pairal,
quan la nostra floreta, la nafa, s'ha fet tarongina
pel comboi de lluir amb maragdes ton cor virginal.

Quan sagetes roents avaloten per l'ampla planura
revolant les dreteres cafides d'eterna blavor,
he cantat l'enlairat viarany que ens ha dut la plaüra,
i he fruit, pel seu do, l'agredolç bressoleig de l'amor.
Canta el pregó per la vila:
«... demà a les vuit del matí, entra l'aigua a les Solaes:
que reguen arreu en fila...»

1971

